

ВОЛЯ

ТИЖНЕВИК

А. Хомик.

Агонія реакції.

Повторяти зайвий раз, що історичний момент, в якому ми живемо, виповняється гігантською боротьбою між старим і новим ладом, між революцією і реакцією, було би банальністю. Вже від 1914. р., від хвилі, коли змобілізовані були незвичайно великі маси народів, розпочалася оця гігантська боротьба, котра прибрала різні форми. Гасла інтернаціональної справедливости, що правда, нещиро піднімала то одна, то друга група воюючих; генеральні штаби, які хотіли за всяку ціну перемогти противника, підлещували поневолені народам, годували їх надією на те тільки, щоби ці поневолені народи не за страх, а за совість станули в їх рядах і побільшили кількість гарматного мяса. Ми знаємо, що чисту українську ідею хотіли німецькі і австрійські імперіялісти запрягти до свого тріумфального воза. Німецький і австрійський штаби не жаліли коштів на українську агітацію і пропаганду. Самі реакціонери до глибини душі, вони не завагувались взяти на службу найбільш поступову революційну ідею незалежної суверенної України. Колиж ця ідея почала набирати конкретні форми, ці самі імперіялісти настрашились збудженого до життя народу, який ідеї, голошені імперіялістами лицемірно, взяв поважно і почав їх здійснити, старались з усіх сил за гетьмана Скоропадського звязати до того часу сонного великана, котрий пробудився до нового життя і своє пробудження заманіфестував великою активністю і рухливістю.

Приклад з Україною має далеко більш загальне значіння. І одна і друга воюча сторона, і одні і другі імперіялісти висунули гасла самовизначення народів. Тільки оскільки німецькі імперіялісти признавали право на самовизначення народам, що стогнали під англійським і російським імперіялізмом, остільки антантські імперіялісти „боронили“ поневолені Австрією і Німеччиною і Туреччиною народи. Таке одностороннє „визнання“ права на самовизначення народів, що були поневолені імперіялістичними конкурентами, було тільки фактичним маневром, одначе дуже небезпечним для самого імперіялізму. Військові штаби підтримували у своїх ворогів рух в напрямі самови-

значення, не думаючи про те, що вони неначе „ученик чарівника“ з балету Гетого викликають могутнього духа, якого пізніше не будуть в силі загнати. І дійсно викликані духи, пробуджені до нового життя народи, прийшли, і тепер ціла акція імперіялістів іде в тім напрямі, щоби розбурхану енергію націй знищити, звязати увільнені їх сили.

Найсильніше проявилась ця енергія на Сході Європи, у націй, які давніше стогнали в ярмі московського імперіялізму. Вже два роки ведеться завзята боротьба, щоби поневолені давніше, а тепер визволені народи загнати знову до тюрми, щоби їх „успокоїти.“

І проти революційного Сходу, на якому ясным полум'ям горить ідея соціальної і національної справедливости, змобілізувалась все-світня реакція, та сама реакція, котра в хвилях боїв сама революціонізувала маси. Вона не жаліла коштів на війська, на гармати, кулемети, танки і всі ті знаряддя смерті і знищення, які винайшов злобний і людоненависний геній людини, не жаліла навіть своїх громадян, посилаючи їх на Мурман, на Сибір, на Одесу, аби тільки не допустити до того, щоби увільнені народи в дійсности самовизначились.

Коли врешті показалось, що ані англійські, ані французькі війська не мають охоти проливати кров за інтереси золотого мішка своєї буржуазії, вони підпомагали повалену революційним рухом московську буржуазію і московських земельних „зубрів,“ сподіваючись при її допомозі загасити революційний вулкан, який своїм діланням потрясав підвалини не тільки на Сході Європи, але також на цілому світі, грозючи в руїнах старого ладу погребать тих, хто до того часу „людською кровю торгував і рай у найми віддавав.“

Зв'язаття була боротьба і коштувала вона багато майна і крові. Пригадаймо її етапи. Зараз після більшевицького перевороту англійські імперіялісти, не вповідаючи війни советському урядові, обсадили Архангельськ і Мурманське побережжя. Ця окупація скінчилась фатально для англійських імперіялістів. Майже два роки бились з большевиками англійські війська в поріччю Печори і північної Двини, а результат був той, що самі англійські війська заразились большевицькими крайніми ідеями. Рівночасно англійські і французькі імперіялісти приступали до організації контрреволюційних, цареславних армій. Найскорше з'організувалась така армія під проводом Колчака в Сибірі. Вона існувала вже тоді, коли ще кипіла боротьба між почвірним бльоком і Антантою, і була підпомагана американським, англійським і французьким капіталом. 1918. р., коли Україну зайняли Німці, вони приступили до організації південної армії Каледіна, пізніше Денікіна, як також до організації всяких „союзних,“ „северних“ „северо-западних“ формацій, і антантські дипломати, не дивлячись на свою бездонну ненависть до Німців, потурали цій акції і, як пізніше показалось, навіть її одобряли. Може це комусь видаватись дивним, але всеж таки це факт, що представник Антанти, консуль Енно, не без відома її наказував німецьким військам, що окупували Україну, аби вони і надалі сповняли жандармську роль та душили визвольний український народ. І німецькі генерали склонювались до

того, щоби послухати антантського наказу. Дякуючи тільки твердій позиції українського революційного селянства, Німці, які мали перейти на службу Антанти, мусіли голі і босі кинути Україну.

Одначе могутній повстанчий рух українського селянства нічого не навчив антантських імперіялістів. Вони даліше мілітарною силою старалися повалити і зліквідувати усі республіки, що повстали на Сході Європи в межах бувшої російської імперії, щоби по їх трупах дістатись до центрів большевицького руху, до Москви і Петербургу, та повалити ненависний їм уряд Леніна і Троцького.

З весною 1919 р. розпочався концентричний похід з трьох боків на Москву і Петербург. Із сходу сунулися сили Колчака, із заходу Юденіча і з полудня Денікіна. Початково успішні, ці походи кожний з осібна кінчалися для контр-революціонерів, прихильників відбудови старої Росії, нечуваною досі катастрофою.

Кінець 1919 р. приніс нам цілковиту ліквідацію армії Юденіча і Колчака; що-ж до найсильнішої з них армії Денікіна, то її недобитки скорше уступають з України, як її здобули. Місяць грудень, місяць зімній, здавалось би не пригожий до стратегічних операцій, приніс небувалі досі стратегічні переміни на Сході Європи. Ще недавно, в листопаді, Льюїс Джордж в своїх промовах в Гідегаль і в парламенті мав надію, що Денікін, хоч і не дійде зимою до Москви, щоби повалити большевицький уряд, всеж таки протримається на Україні принайменше до весни, щоби розпочати нову кампанію, на яку англійська буржуазна більшість парламенту не відмовилаб нових кредитів. Надії Льюїс Джорджа, в якого політичну мудрість і далекозорість так вірили українські дипломати галицької марки, завели. Український народ не хотів терпіти насильників і ще могутнішим повстанням, як повстання проти Скоропадського, зліквідував денікінську авантюру.

Тепер ситуація представляється так: Фінляндія, яка вигнала свого контр-революційного генерала Манергайма, перестала воювати з большевиками для чужих інтересів і зайнялась своїми внутрішніми справами. Надбалтійські краї, Латвія і Естонія, позбулись контр-революційних військ Юденіча і увійшли в безпосередні переговори з советським урядом Леніна.

Крайній північний захід європейського сходу починає входити в стадію ладу і порядку, бо там зникли вже реакційні елементи, які сіяли анархію, а большевики, навчені досвідом, побачили, що для рятунку здобутків революції необхідно взяти під увагу і погодитись із стемліннями народів до самовизначення.

На Сході Європи — це впрочім давно було видно — знаходилась реакція в агонії на протязі трьох останніх революційних років. Тепер вже можна напевно сказати, що великий відлам східньо-європейської реакції, реакція царсько-московська сконала остаточно, і більше їй не воскреснути.

Одначе не можна сказати, що перемога революції вже остаточно покінчена і що тепер східньо-європейським народам можна розпочати мирну творчу роботу, перекувавши свої мечі на леміші і рала.

Агонізуючи всесвітня реакція все ще не дала за виграну. На останнім лондонським з'їзді великого інквізителя реакції, Жоржа Клемансо, з хитруном Льюїс-Джорджем, обговорювано питання, як би повалити східньо-європейську революцію. Коли завела „єдино-неделімська“ реакція, коли реставраційні пляни „d'une Russie forte“ показали не до здійснення, мудрі парижсько-лондонські змії витягнули із історичного смітника давно полинялу ідею ягайлонської Польщі, сподіваючись, що маленький польський народець зможе зломити непохитну волю східньо-європейських народів — самим у себе порядкувати справами. І Клемансо у своїй промові в новім французьким парламентам сказав, що Польща має стати тим кольчастим дротом, який відділить східньо-європейські демократичні народи від решти Європи, і не допустить, щоби на заході змігся визвольно-революційний рух робітничого пролетаріату. Польща, яка тепер є одинокою реакційною силою на Сході Європи, має перебрати на свої слабкі плечі ту ролю, якої не могли виконати об'єднані сили всесвітньої реакції.

Війна одначе, яку муситиме вести Польща з большевиками, мусить скінчитись катастрофою. Не пусту погрозу тільки можна вчитати в листі Троцького до редакції „L'Internationale Communiste“, в яким пише: „Поляки тріумфують з приводу своїх перемог. Ми із спокоєм глядимо на маневри слабкої польської армії і коли покінчимо з Денікіним, що станеться дуже скоро, кинемо всі резерви на польський фронт.“

Наближається отже ліквідація останньої вже реакційної сили на Сході Європи, сили ягайлонської Польщі. І саме в тім моменті, в моменті агонії реакції, нам, Українцям, які повинні вже були за час революції набути деякого досвіду, треба глибоко застановитись над тим, яку нам обрати політичну лінію. Анархія на Україні, викликана максималістами з права і з ліва, зденерувала деяких слабодухів. Антантські „побілені гроби“, які деякі наші політики взяли за непереможну могутність, кинули галицьких „парламентаристів“ в обійми Денікіна саме на передодні його ліквідації. Та це скомпромітувало тільки тих політиків, але не скомпромітувало українського народу. Галицько-українські вояки, яких генерал Тарновський і Петрушевич передали на очевидну загибель, побачили, де їм місце, і, приєднавшись до повстанців, стали тим організаційним ядром, з якого мусить вирости могутня українська революційна армія, зложена з українських селян.

Що правда, треба числитись з тим фактом, що на нашій землі борються також червоні московські армії з Денікіном. Ці армії вже були у нас, і коли вони хотіли накидувати волю нашому народові, народ прогнав їх. Тож ці армії так довго тільки можуть жити на українській землі, як довго вони не зломлять віри союзників в боротьбі проти реакції і контрреволюції.

Отже орієнтація на московських большевиків? Ні, орієнтація на свій власний народ, сперта на вірі в його сили. Тільки український

селянин і робітник, нарадившись в Києві, може рішити про долю рідної землі і встановити форму правління. А схочуть українські селяне і робітники завести систему рад, їх воля повинна сповнитись, і навіть противники цієї ідеї, раз вони не заскорузлі догматисти, повинні цій суверенній волі підчинитись, бо всякий спротив продовжив-би тільки агонію реакції, не даючи їй сконати.

В. Кушнір.

Замітки до галицько-української політики.

III.

Неомосквофільство.

Політичне москвофільство, з яким отце задебютовали перед широким світом галицькі політики, є проявою, яка виказує багато аналогій з давнім національним москвофільством. Так як національне москвофільство не було зразу нічим іншим як формою, в якій паралельно з першими проявами українського національного відродження в Галичині виявлялося почуття відрубності від пануючої в краю польської нації, так і в цю хвилю українського політичного ренесансу політичне москвофільство є нічим іншим, як своєрідним способом політичного самовизначення. Після вікової стагнації почуття своєї національної індивідуальності українська Галичина пережила за останніх вісім десятиків літ період відродження цього почуття, який розпочався москвофільством, як сурогатом національної свідомості, і докотився до москвофільства, як сурогату політичного самовизначення.

Цій аналогії виявлення свідомості своєї етнічної згідно політичної індивідуальності відповідає й схожість причин, яких ділання довело в наслідку чи то до негациї національно-культурної самостійності в однім, чи то до зневіри в досягнення ідеалу політичної самостійності в другім випадку. Розуміється, що помилковим було би із схожості причин заключати на причиновий звязок між самими проявами, між якими існує тільки історичний звязок і спільне їм тло.

Не цьому ми власне й хочемо зупинитися.

Національне москвофільство в Галичині, яке стільки часу спиняло культурний і політичний розвиток українства в цім краю, було в засаді нічим іншим як наслідком недостатчі віри в розвиток української національності. Брак віри—кепський дорадник в життю одиниці і народа. Цей брак віри, в перших початках пробудження національної відрубності серед галицьких Українців, гнав не щоб найгірші елементи в обійми московської національності. В тих обіймах вони надіялися найти опору проти напору польонізації.

Розвиток національної свідомості галицьких Українців не пішов однак дорогою витиченою Д. Зубрицьким, І. Головацьким, І. Петрушевичем і тов. Не прочували батьки галицько-українського москвофільства, що їх нащадки стануть колись друзями тих самих ненавис-